

Ez az elhaló szó az ajkadon ott van.
 Mehetsz messze földre, véres harcterekre,
 Ez a szó megtanít igaz szeretetre.
 Bánatban, örömben, ver az Isten, vagy áld,
 Hogyha elrebegek, már az is imádság.
 És ha elébed jön könnyes szemű árva,
 E szóra föl pattan szíved titkos zárja.

Aranyos, imádott ez a szó, ez a név,
 Királynak, koldúsnak menedék, biztos rév.
 Te vagy legboldogabb, nem gyötörnek gondok,
 Ha keblére borulsz és él, kinek mondom.
 S ha szomorú fejfán olvasod e nevet,
 Virágos sírdombra a könnyed megered.

Van egy szó, van egy név: valóság, nem álom.
 Nekem a legdrágább ezen a világon,
 Ez a legforróbb szó, az én legszebb imám,
 Amikor kimondom: ANYÁM, ÉDESANYÁM!

Nagy Ferenc.

1941. május 3. hete.

Történelem.

V. OSZTALY.

A tanítás anyaga: A kuruckor.

Nevelési cél: „Két pogány közt egy hazáért!”

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Zrinyi Miklósról tanultak felújítása.

b) Áthajlás. A vasvári béke okozta nagy elkeseredést még fokozta Zrinyi Miklósnak hirtelen bekövetkezett halála. Vadászat közben szerencsétlenül járt. A bécsi udvar bizonyára örült, hogy megszabadult tőle, de a magyar nemzet elvesztette benne az egységes erő kifejtésre lelkesítő, hivatott vezérét.

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A főméltóságok az elégedetlenek élén. A vasvári béke Lipót eddigi híveit is az elégedetlenek táborába hajtotta. Wesselényi Ferenc nádor, Lippay György esztergomi érsek, Zrinyi Péter horvát bán, I. Rákóczi Ferenc, Erdély fejedelemjelöltje, Nádasdy Ferenc országbíró és Frangepán Ferenc, a tengermellék nagybirtokosa, mind megegyeztek abban, hogy a helyzet már elviselhetetlen. Tenni kell valamit, hogy a királyt a törvények megtartására kényszerítsék. Az Aranybulla 31. pontja felhatalmazta a nemességet, hogy fegyveres erővel is fellépessen a törvénytisztító király ellen, de az elgyengült Erdélytől már nem várhattak segítséget.

b) A WESSELÉNYI-FÉLE SZÖVETKEZÉS. A főurak tanácsstalanok voltak. Egyik francia segítség után nézett, a má-

sik a törökben keresett támaszt. A török az előnyös vasvári békét feltette és elárulta a szövetekezést Bécsben. Közben meghalt az érsek és a nádor, a szövetekezők vezér nélkül maradtak, egyenetlenkedtek. A nádor özvegye, Széchy Mária beszo-
gáltatta az udvarnak a tanácskozők levelezését.

c) *Véres megtorlás.* Zrinyi, Frangepán és Nádasdy látván azt, hogy a szövetekezés titka kipattant, Bécsbe siettek, hogy kimagyarázzák mozgalmuk célját. Az uralkodótól bocsánatot is nyertek, de csakhamar mégis börtönbe és verpadra kerültek. Zrinyit és Frangepánt Bécsújhelyen, Nádasdyt Bécsben idegen törvényszék ítélete alapján végezték ki. Kétezer embert vetettek börtönbe, rengeteg ingó vagyont és földbirtokot foglaltak le a bécsi kincstár részére és nagyon sok családot tettek földönfutóvá. Kegyelmet csak Rákóczi Ferenc kapott, mert édesanyja, özv. Rákóczi Györgyné, a katolikus Báthory Zsófia, nagy váltságdíjat fizetett érte.

d) *NYILT ÖNKÉNYURALOM.* A Wesselényi-féle mozgalmat Bécsben arra használták fel, hogy Magyarországon a nyílt és erőszakos önkényuralmat alkalmazzák. A szövetekezést lázadó összeesküvésnek minősítették és a rend helyreállításának ürügye alatt idegen katonaságot hoztak az országba. Üldözöbe vették a protestánsokat, elvették tőlük templomaikat, megszüntették iskoláikat, papjaikat pedig, ha nem akartak lemondani tevékenységükről, elhurcolták gályarabságba.

A Ferdinánd kora óta fennálló kormánysszékek működését megszüntették és egy, a magyar ügyekben tájékozatlan német emberre, Ampringen Gáspárra bízta az ország kormányzását. Új adókkal terhelték a lakosságot és kereskedelmét is Bécs szolgálatába állították.

e) *THÖKÖLY IMRE.* A Bécsből irányított erőszakos önkényuralom alatt szenvedő ország Erdélyből várta a felszabadítót. Ott élt a tehetetlen Apafi fejedelem udvarában Thököly Imre. Atyja Késmárknak ura volt. Résztvett a Wesselényi-féle szövetekezésben, ezért birtokait elkobozták, őt magát halálra keresték. A haldokló atya 13 éves fiát hű emberével Erdélybe szöktette, ott még meglévő birtokaira. Thököly Imre sokat olvasott, tanult. Éleslátású, eszes ember, jó gazda, bátor katona és rendíthetetlen magyar lett belőle.

f) *Thököly a bujdosók élére áll.* Figyelemmel kísérte az önkényuralom miatt Erdély szélén meghúzódo menekülteket. Birtokaitól megfosztott nemesek, a végvárakból kiüldözött magyar vitézek és az adók terhétől tönkretett jobbágyok voltak ezek a bujdosók. Panaszaik szívébe markoltak, hiszen ő is átélte a bujdosás izgalmaait. 1678-ban élükre állt azzal az elhatározással, hogy Bocskay és Bethlen módjára megfélemlíti a zsarnokoskodó bécsi udvart.

g) *A KURUC-LABANC VILÁG.* A felvidéki bányavárosokat sikerült birtokába vennie és egészen Pozsonyig hatolt

előre. Ez a háború a kuruc-labanc háború, a gyűlölet és elkeseredés háborúja. Testvér-háború volt, mert Thököly a protestánsok üldöztetéseért most a magyar katolikusokat támadta.

g) *A felkelés sikerei.* Lipót király jónak látta, hogy békére lépjen Thökölyvel. Az 1681-ben Sopronban tartott országgyűlésen megszüntette Ampringen kormányzóságát, betöltötte a nádori széket és megígérte a protestánsok ügyének rendezését is. Thököly azonban nem elégedett még az eredménnyel. 1682-ben nőül vette I. Rákóczi Ferenc özvegyét, Zrinyi Ilonát s most már a hatalmas felvidéki birtokok jövedelmeiből és török segítséggel még szenvedélyesebben folytatta háborúit. A török Magyarország királyának tekintette (ekkor szakadt hazánk négy részre!), a nép kuruc királynak nevezte, de ő mindenekelőtt Bécs felé igyekezett a törökkel, jöllehet annak napja már leáldozóban volt.

III. Összefoglalás. Elmélyítés: kuruc dalok éneklése. Buga Jakab nótája... Ne búsulj kenyeres... stb. Vezérszavak alapján összefoglalás.

1941. május 3. hete.

Olvasmánytárgyalás.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Toldi bajvivása a cseh vitézzel.

Nevelési cél: A magyar ember harc, küzdelem közben.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Toldiról tanultak felújítása.

b) Áthajlás. Mi történt Miklóssal, amíg szembeállhatott a cseh bajnokkal?

c) Célkitűzés. Mi lett a küzdelem eredménye?

II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása.

Csakhamar is átkelt Toldi a nagy vizen,

Megköté csolnakát a budai részen,

Kiszállott belőle s nagy sebesen méne,

Hogy keressen olyat, ami neki kéne:

Szép aranyos fegyvert, és ruhát magának,

Cifra új szerszámot jó Rigó lovának,

A Rigónak, akit hozott hű szolgálja,

Mert otthon is az volt kedves paripája.

Mi történt ezalatt a budai szélen?

Hallgassatok rá csak, azt is elbeszélem.

A király sátora vala ott felvonva;

Tiszta kék selyemből volt a sátorponyva;

Róla, mint az öklöm (ha kicsit nem mondok),

Lógtak köröskörül oly nagy aranybojtok;

Messze kiösmerszett a többitől, bátor

Egymást érte ottan a sok úri sátor.